

Lerums
kommun

Remissvar SOU 2024:30 En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Lerums kommun ställer sig bakom det av Göteborgsregionens inlämnade yttrande på remiss 2024:30 En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (se bilaga).

Kai Bengtsson

Ordförande individnämnden

Jon Haraldsson

Ordförande Stöd- och
omsorgsnämnden

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga, SOU 2024:30

1. Beskrivning av ärendet

RSS inom Göteborgsregionen (GR) har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad remiss. Göteborgsregionen är ett kommunalförbund för tretton kommuner i Västsverige. Med Göteborgsregionen avses i denna skrivelse Göteborgsregionens socialchefs nätverk och IFO-chefs nätverk där representanter från samtliga medlemskommuner ingår. Remissen har inte behandlats politiskt.

SOU 2024:30 föreslår en ny statlig ordning för brottsförebyggande åtgärder för barn och unga i Sverige utifrån den danska modellen med ungdomskriminalitetsnämnder.

Utredningen föreslår att en nationell myndighet, "Myndigheten mot ungdomskriminalitet", MUK, ska inrättas för att hantera och följa upp åtgärder för barn och unga som riskerar att begå allvarliga brott.

Utredningens förslag syftar till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Myndighetens arbete ska förebygga ungdomskriminalitet och säkerställa en effektiv uppföljning av vidtagna åtgärder.

2. Vikten av ett samordnat arbete och kraftfulla åtgärder

Göteborgsregionen ser allvarligt på de senaste årens utveckling av grov våldsbrottslighet i Sverige där såväl offer som gärningspersoner har blivit yngre. Rekrytering av barn och unga är ett av de största samhällshoten som de kriminella nätverken för med sig på lång sikt. Här krävs ett samordnat arbete för att motverka en fortsatt negativ utveckling där socialtjänsten är en viktig part bland andra och där socialtjänsten har sin del av ansvaret för åtgärder.

Göteborgsregionen instämmer med utredningens bedömning att brottsförebyggande åtgärder till barn och unga som har ett riskbeteende för kriminalitet inte bör vara avhängigt vare sig om det finns en misstanke för ett enskilt brott eller om det finns ett slutligt avgörande i skuldfrågan vid fällande dom. Socialtjänsten har redan idag skyldighet att erbjuda stöd till barn och unga i riskzon.

3. Resurskrävande modell med oviss effekt

Göteborgsregionen anser att den huvudman som fattar beslut om insats till barn och unga för att motverka normbrytande beteenden även bör ansvara för utredning, genomförande och uppföljning av insatserna. Den av utredningen föreslagna modellen, där två huvudmän ansvarar för olika delar av processen, riskerar att bli både ineffektiv samt onödigt resurskrävande utifrån tid, personal och ekonomi. Modellen skapar på flera sätt ett parallellt system som blir både administrativt och personalmässigt belastande. Därtill blir det svårt för barnet och dess familj att förstå och kunna vara delaktighet i flera parallella utredningar och sammanhang. För socialtjänsten innebär förslaget en stor risk att de administrativa uppgifterna och parallella processerna tar resurser från både det förebyggande arbetet och möjligheten att ge effektiva insatser. För barnet och familjen finns risk att tid och kraft tas som i stället kan användas för att delta i insatser som kan stärka skyddsfaktorerna.

4. Socialtjänstens förutsättningar

Socialtjänsten har de senaste åren getts andra förutsättningar till ett effektivt arbete med resultat. Utredningar pågår som syftar till att stärka trygghet och säkerhet för barn och unga i hem för vård eller boende och ge översyn av grunderna för vård. Kommande ny socialtjänstlag, nya sekretessbrytande bestämmelser, utökade möjligheter för insatser till barn och unga utan föräldrars samtycke och kunskapsstöd från Socialstyrelsen ger socialtjänsten nya möjligheter som gemensamt svarar mot syftet att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga riskerar att bli, eller är involverade i kriminalitet. Genom att införa ett system likt de danska ungdomskriminalitetsnämnderna i Sverige, ser vi risk för att förutsättningarna för att socialtjänsten ska kunna agera tydligt och effektivt, försämrats. Det finns också en risk för att socialtjänstens roll och kompetens uppfattas som otillräcklig och att det kan skada tilliten till socialtjänstens arbete och insatser.

5. Vetenskap och beprövad erfarenhet

Kommande ny socialtjänstlag betonar att socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Metoder och strategier som har visat sig effektiva genom forskning och tidigare praktisk tillämpning ska användas.

Den reform som utredningen föreslår är stor och kostnadsdrivande.

Göteborgsregionen anser inte att det är motiverat att till stora kostnader breddinföra en modell som inte ännu har närmare forskning av hur reformen faktiskt påverkat ungdomskriminaliteten i Danmark. Vissa studier har gjorts och resultatet tyder på en viss brottsförebyggande effekt för den yngre åldersgruppen, men inte för den äldre målgruppen. Risken att reformen får motsatt effekt måste vägas in och kan inte anses obetydlig.

6. Samordnade insatser

Göteborgsregionen delar utredningens uppfattning om vikten av samordnade insatser. Göteborgsregionen anser inte att utredningen har visat hur MUK kan motverka risken för att det ska uppstå samordningsproblem mellan de olika aktörerna, såsom polis, socialtjänst, skolan och hälso- och sjukvård.

7. Utredningens förslag anses inte förenligt med proportionalitetsprincipen

Utredningens förslag inkräktar på det kommunala självstyret samt barn och ungas rättigheter.

Förslaget i sin nuvarande form innebär åtgärder som går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de uppställda målen och vi anser att det därmed innebär en överträdelse av proportionalitetsprincipen.

Det kommunala självstyret

Förslaget strider mot principen om kommunalt självstyre, vilket är en grundläggande del av det svenska styrelseskicket. Enligt denna princip har kommunerna rätt att inom vissa ramar själva bestämma om sin verksamhet. Göteborgsregionen anser inte att utredningen har visat att en inskränkning i det kommunala självstyret är motiverad.

Barn och ungas rättigheter

Förslaget begränsar barn och ungas rättigheter utan att tillräckligt motivera hur dessa begränsningar kan rättfärdigas. Det finns betydande oro kring vilka långsiktiga konsekvenser inskränkningarna i rättigheter kan leda till.

Det är viktigt att säkerställa att ungdomskriminalitetsnämnderna förbättrar barn- och ungas livssituation på lång sikt. Snabba beslut och processer kan påverka rättssäkerheten.

Polismyndigheten ska hänvisa ett ärende utifrån bedömning av risk för att den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Att bli involverad i ett formellt system som MUK, och detta utifrån en bedömning av risk för brottslig aktivitet i framtiden utan att ha begått ett faktiskt brott, kan leda till stigmatisering med känslan av att vara märkt som kriminell. Detta kan ha negativa effekter och försvåra återanpassning till samhället i stället för att nå syftet, att motverka normbrytande beteenden.

8. Ekonomiska konsekvenser

Göteborgsregionen anser att de ekonomiska konsekvenserna av att införa MUK inte är tillräckligt utredda. Det saknas beräkningar av ekonomiska konsekvenser för kommunerna utifrån de uppdrag som kommunerna ska utföra på uppdrag av MUK. Utredningen klargör inte hur förslagen kommer att påverka kommunernas kostnader. Detta gäller särskilt de insatser som socialtjänsten ska verkställa.

Ett särskilt statsbidrag föreslås, men storlek och varaktighet är oklara. Det kan senare övergå till det generella statsbidraget, vilket riskerar att socialtjänsten inte får full ersättning för de nya åtaganden som följer med utredningens förslag.

9. Åtgärder som ytterligare kan stärka socialtjänstens förutsättningar att motverka barn och ungas kriminalitet

Sammanfattningsvis anser Göteborgsregionen att utredningen föreslår en omfattande och kostnadsdrivande reform utan att ha visat att föreslagen ny ordning mer effektivt än idag kommer att förebygga ungdomskriminalitet och säkerställa en effektiv uppföljning av vidtagna åtgärder.

Göteborgsregionen anser att det stärkta arbete som situationen kräver kan genomföras inom ramen för befintlig organisation och det uppdrag de berörda verksamheterna redan har.

Socialtjänsten har de senaste åren getts andra förutsättningar till ett effektivt arbete. Flera pågående utredningar, kommande ny socialtjänstlag, nya sekretessbrytande bestämmelser, utökade möjligheter för insatser till barn och unga utan föräldrars samtycke, kunskapsstöd från Socialstyrelsen och Socialstyrelsens förstärkningsteam ger socialtjänsten nya möjligheter som gemensamt svarar mot syftet att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga riskerar att hamna i kriminalitet utan att inskränka på mänskliga rättigheter och det kommunala självstyret eller äventyra rättssäkerheten. Det behövs tid för att utveckla arbetet utifrån nya förutsättningar och Göteborgsregionen anser att det är viktigt att avvakta effekterna av de förändringar som redan har genomförts.

För att förebygga och bekämpa brott behövs en kombination av olika lång- och kortsiktiga insatser som ständigt behöver utvärderas och förbättras. Göteborgsregionen anser att följande åtgärder ytterligare kan stärka kommunernas förutsättningar att motverka barn och ungas kriminalitet.

- Helhetssyn i lagstiftningen
- Lätt tillgänglig kunskap
- Nationellt omhändertagande för tillgång till de insatser som rekommenderas av Socialstyrelsen.
- Mellankommunal samverkan för att utveckla expertis och beprövad erfarenhet

Åtgärderna beskrivs nedan.

Helhetssyn i lagstiftningen

Göteborgsregionen vill särskilt påtala behovet av att en helhetssyn krävs i lagstiftningen för att uppnå målsättningen om en förebyggande och lätt

tillgänglig socialtjänst i SOU 2020:47. Göteborgsregionen konstaterar att det i avslutade och pågående utredningar förs fram ett flertal mindre och isolerade och ibland överlappande lagändringar inom socialrättens område, många som går i en mer repressiv karaktär och där socialtjänstens uppdrag styrs mot att arbeta mer brottsförebyggande. Utan helhetssyn finns en risk att konsekvenserna av de olika förslagen blir mycket svåröverskådliga.

Lätt tillgänglig kunskap

Idag finns två myndigheter som stödjer socialtjänsten med kunskap, Socialstyrelsen och MFoF. Deras uppdrag överlappar varandra runt förebyggande frågor för barn och familj. Ytterligare en myndighet, Brå, arbetar med kunskap inom brottsförebyggande arbete. Att ännu en myndighet får ett parallellt uppdrag att ge socialtjänsten kunskap inom området kommer inte att hjälpa utan tvärtom försvåra för socialtjänsten. Kunskap behöver vara lätt tillgänglig och finnas samlad.

Nationellt omhändertagande för tillgång till de insatser som rekommenderas av Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen rekommenderar, i ett kunskapsstöd från 2021, ett antal insatser som är evidensbaserade i förhållande till att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Rekommendationerna baseras på ett omfattande vetenskapligt underlag. Kommunernas ambition och skyldighet att arbeta kunskapsbaserat krockar med utmaningarna runt att implementera dessa rekommenderade insatser. Det är inte möjligt för Sveriges 290 kommuner att erbjuda samtliga rekommenderade insatser. Många kommuner har inte tillräckligt stort klientunderlag för att bära och driva insatserna. Insatser som kommer med kostnader för licenser som inte kan bäras av en enskild kommun.

Genom ett centralt och nationellt omhändertagande, likt Norges Bufetat, skulle det vara möjligt att på ett likvärdigt sätt erbjuda barn och unga mellan 10 och 17 år, som har begått eller misstänks för allvarlig brottslighet, insatser som vilar på vetenskaplig grund.

Mellankommunal samverkan för att utveckla expertis och beprövad erfarenhet

Mellankommunal samverkan kan ytterligare bidra till utveckling av både beprövade och beforskade insatser. Mellankommunal samverkan kan möjliggöra anställning av personal med expertkunskap, tillgång till ett bredare insatsutbud och möjlighet till uppföljning och forskning. Här är även tillgång till FoU-miljöer en viktig del. Ökade statliga anslag till forskning och utveckling och de FoU-miljöer inom social välfärd som finns kan ytterligare skapa förutsättningar för kommunerna att gemensamt utveckla kunskap inom området och säkra en kunskapsutveckling som består över tid.

Vidare ser Göteborgsregionen att avtal inom socialtjänstens område för samverkan mellan akademi och verksamhet som liknar avtalen mellan staten och regioner inom hälso- och sjukvård, ALF, och inom skola, ULF, kan skapa ytterligare förutsättningar för praktisk forskning.

Socialchefs nätverket Göteborgsregionen

Ebba Gierow, Ale

Karin Alvermalm, Alingsås

Annika Ljungh, Göteborgs Stad

Malin Johansson, Härryda

Ivan Stipic, Kungsbacka

Lena Arnfelt, Kungälv

Helen Smith, Mölndal

Peter Almgren, Lilla Edet

Marie Blomqvist, Lerum

Jessica Svanström, Partille

Rickard Persson, Stenungsund

Shujaat Noormohamed, Tjörn

Malin Tisell, Öckerö